

Een gedichtje uit de 19e eeuw van Pieter-Augustus De Génestet, getiteld 'De Luiard':

'Mijn lieve vrouw, wees niet verslagen,'
Sprak op zijn sterfbed luie Piet:
'Ik word door de engelen ten hemel gedragen!'
'Dat hoop ik,' zei de vrouw, 'want anders komt ge er niet.'

De luiard. Vaak vooral lachwekkend. Zoals die luiak in het boek Spreuken. Je ziet hem voor je. Met zijn laatste krachten brengt hij zijn hand naar zijn lepel, maar dan is de pijp echt leeg: hij krijgt de lepel met geen mogelijkheid naar zijn mond. Spreuken is het handboek voor de degelijke opvoeder, maar de luiard is blijkbaar een hopeloos geval. Hoewel het voorbeeld toch nog een wijze les bevat: de luiard is te lui om te genieten en echt te leven.

John Lennon wil op zijn manier de mensheid ook een les leren. Ook in zijn song is met de luiard niets te beginnen. Die wordt wakker en blijft dan heel stil liggen wachten totdat de slaap weer komt. En ook hij voegt er een les aan toe: de luiard is belachelijk, maar de mens die de hele dag loopt te hollen en te vliegen is net zo belachelijk.

Voor de profeet Amos is de luiak niet lachwekkend, maar bittere ernst. Die wekt bij hem woede op. Want de luiak leeft voor zichzelf, trekt zich nergens iets van aan. Dit is niet lachwekkend, dit is onrecht. Luiierend op de divan heeft de luiard zijn mondvol mooie en vrome woorden, maar de woorden worden niet gedaan. En de psalmen die hij zingt zijn niet om aan te horen. Daarom wankelt de aarde. De luiak schrikt wel even van de kritiek van Amos: 'Hoepel op, profeet, je brengt ons in de war', krijgt Amos te horen. Ik ben alleen maar aan het slapen, only sleepin', ik doe niemand kwaad. Hij keert zich om op zijn divan. Maar zijn leven omkeren, dat komt er niet van.

Luiheid, vadsigheid, gemakzucht wordt gerekend tot de zeven hoofdzonden. Akèdeia in het Grieks. De onschuldige vertaling is 'zorgeloosheid'. Maar in akèdeia heeft zorgeloosheid de betekenis van: het zal me allemaal een zorg zijn. De luiard doet niet mee aan deze wereld. Die leeft in zijn eigen leven, zijn eigen cocon, wie doet hem wat?

Ik deel de woede van Amos. Wat hij uitroept is nog steeds pijnlijk actueel. Hoe de ongelijkheid hier in de stad, in ons land en wereldwijd steeds groter wordt, hoe geld verdienen en het graaien de normaalste zaak van de wereld lijkt. Dat is onrecht. Dat gaat ten koste van mensen, dat gaat ten koste van deze aarde. De verontwaardiging van Amos spitst zich toe op hen die pretenderen een goed en vroom leven te leiden. De woorden van de Schrift worden gelezen, maar ze worden niet gedaan. Het boek van het leven is een dode letter met een prachtige kaft eromheen. Het is zo actueel als het maar kan. Ik noem maar de christelijke politieke partijen in ons land en in Europa, die bij herhaling alle voorstellen voor een beter klimaat frustreren en afzwakken. Hun zogeheten rentmeesterschap lijkt niet zozeer gericht op het behoud van de aarde als wel het behoud van de economische belangen.

Dan lees ik de donderpreken van Amos met instemming. Zo lees je profeten voor je plezier. Maar dan woelt in mij ergens toch ook de vraag: lees ik die profeten dan eigenlijk wel goed? Natuurlijk is het verhaal van de profeet actueel en heeft hij groot gelijk. Maar heeft hij het alleen tegen anderen, of zou hij het misschien ook tegen mij hebben? Zegt hij niet ook tegen mij dat de aarde wankelt? Dat ik me om moet keren? En dit komt niet zomaar uit de mond van zomaar iemand, de handtekening van de Levende staat eronder: 'Godsspraak van de Levende', ik vertaal liever: 'Laat je dit door de Levende gezegd zijn!'. De vraag is: laat ik me dit ook zeggen?

Een paar weken geleden zaten we met een groepje bijeen rond het boek van Ton Veerkamp Deze wereld anders. Wij wilden allemaal deze wereld anders. Het gesprek kreeg een bijzondere wending toen een van ons opsomde wat er allemaal bijna vanzelfsprekend binnen bereik is: twee auto's, mooi

huis, nog ergens ver weg een huisje voor de vakanties, ja, het leven is een stuk duurder geworden, maar dat kunnen we wel aan. We herkenden het allemaal. We maken ons oprecht zorgen over de groeiende ongelijkheid wereldwijd, maar hoe geloofwaardig zijn onze zorgen? Soms lijkt er een muur te staan tussen onze drang om deze wereld anders, leefbaarder, te maken en de mogelijkheid om ook maar iets daarvan te realiseren. De onmacht waarmee we naar het journaal kijken. Zien wat gebeurt, maar niet weten wat onze rol zou kunnen zijn. Zijn we geworden tot machteloze toeschouwers? Ben ik in feite ook zo'n luilak?

Wat staat er tegenover luiheid, tegenover 'het zal me allemaal een zorg zijn'? Ik denk niet zozeer aan een woord als 'ijver', maar eerder aan zoiets als betrokkenheid. Voel ik me betrokken bij wat er gebeurt, wil ik het weten, heb ik het gevoel dat het ook mij aangaat?

Betrokkenheid. Dat ieder zijn verantwoordelijkheid serieus neemt. Dat iedereen doet moet gedaan. Om met Deuteronomium en Prediker te spreken: dat we doen wat onze handen vinden om te doen. Iedereen, naar eigen vermogen.

Wij komen regelmatig bijeen rond de Schrift. Dat boek houdt ons een geweldig visioen voor ogen. Dat is de richting die ons wordt aangegeven, al sinds mensenheugenis. Dat boek is zo actueel omdat het niet alleen een mooi, troostvol boek is, maar ook en misschien wel vooral omdat het een eerlijk boek is. Het vertelt bijna pagina voor pagina dat we een schitterend visioen koesteren, maar dat het er niet van komt. De Schrift vertelt een prachtig verhaal, maar het is niet een succesverhaal. Jezus van Nazareth, met wie wij ons solidair verklaren als we nemen van het brood en de beker, een mens van wie we zingen dat hij was zoals wij zouden willen zijn, had geen succes. We vieren over een week zijn geboorte en de engelen moeten daarbij prachtig gezongen hebben, maar het was in een armoedige stal, een beestenbende en hij was niet welkom op deze wereld. Zo'n 33 jaar later werd hij als een misdadiger terechtgesteld. Geen succesverhaal. Zoals al die verhalen die hij koesterde en die hij waar hij ook kwam in herinnering riep geen succesverhalen waren. De Schrift heeft een unieke wijze van geschiedschrijving: het is niet tot meerdere eer en glorie van het eigen volk, maar het is een gewetensvol verhaal dat niet schuwt om de eigen tekortkomingen breeduit te vertellen. Met een bijna onvoorstelbaar gevoel voor reflectie. Het gaat niet om vaderlandsliefde en trots, de geschiedenis is een leerschool. Het gaat er niet eens om of het allemaal wel echt zo gebeurd is. We weten dat het zo al eeuwen gebeurt. Deze verhalen bevatten meer waarheid dan welk geschiedenisboek ook.

Menige profeet heeft het over een kleine rest. Dat klinkt ook niet als een succesverhaal. En we kennen de geschiedenis voldoende om te weten dat grote, wereldwijde en machtige kerken en kerkgenootschappen het visioen van de Schrift niet gestalte hebben kunnen geven. De Schrift gelooft dat deze wereld wordt gedragen door kleine groepjes van kleine mensen. Van hen die doen wat moet gedaan, wat hun handen vinden om te doen. Geen succesverhaal. Maar een verhaal van betrokkenheid en solidariteit. Van kritische reflectie op wat gebeurt en op wat we zelf doen. Openstaan voor de profetische tegenstem, ook al kan die soms aardig dwars uit de hoek komen en zouden we misschien ook wel willen roepen: Hoepel op, profeet. Luisteren naar tegenstemmen. Je op ideeën laten brengen. En dat we, ook al is met weinigen, bijeen blijven komen om elkaar te herinneren aan het visioen dat we koesteren. Een visioen dat dezer dagen gestalte krijgt in een pasgeboren kind dat niet welkom is. Toen ooit in Bethlehem, nu nog steeds op zoveel plekken. Vrede en recht laten zich niet afdwingen met een gebalde vuist. Psalm 20 zingt: de een heeft wagens, de ander paarden, maar wij, wij hebben de naam van de Levende. Ik vind het een prachtige zin, maar in feite kan het nauwelijks kleiner of bescheidener. De Schrift leert ons dat juist daar de kiem ligt voor een nieuwe tijd. Wij gaan over een week in de duistere dagen van het jaar het licht verwelkomen. Moge dat ons op weg zetten, met een hoofd vol tegenstemmen en visioenen.